

Вип. 41. Музикознавчий універсум. С.6-18. URL : https://naukovizbirkylnma.files.wordpress.com/2018/07/2017-41_muzykoznavchyj-universum_03.pdf
(21.05.2020).

2. Присталов І. Ліризм як жанрова основа українського оперного співу : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Одеса, 2008. 16 с. URL : <https://studfile.net/preview/8134216/page:2/> (20.05.2020).

УДК 784.66

Коменда О.І.,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії, теорії мистецтва та виконавства
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
olgakomenda@gmail.com
Буханцова С.П.,
магістрантка спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
sofia2005199@gmail.com

ТВОРЧИЙ ФЕНОМЕН ЛЕСІ ГОРОВОЇ

Леся Горова – відома українська співачка, авторка слів і музики понад 200 пісень. Вона почала працювати як композиторка, починаючи з 1989 року. Поштовхом до творчості став фестиваль «Червона рута». Близько сорокарічна творчість Лесі ГорОВОЇ відзначена послідовною роботою в скромному жанрі пісні, що однак не завадило їй знайти свій шлях в музиці і розкрити свою неповторну творчу індивідуальність.

Характерними прикладами ранньої творчості Лесі ГорОВОЇ є «Дві пісеньки» (1989), з яких «одна була веселою, а друга сумувала», «Дощик» (1990), «Дитячі мрії» (1990). У останній пісні використано характерний мелодичний зворот 6-7-1-1-2-1-7-6-5 (в мажорі) на словах «Наші мрії, наші сни», з прийомами оспівування і гармонізацією тризвуками I і III ступенів. М'які терцієві співставлення акордів цієї пісні показові для творчості Лесі в цілому і їх можна розглядати як її важливу стильову ознаку.

Зріла творчість Лесі ГорОВОЇ представлена піснями кінця 1990-х – 2000-х років. Сюди входять і дитячі, і молодіжні: «Всі ми потрібні» (2004), «Сонце сідає» (2003), «Ти в мене є» (2006), але також і дорослі, наприклад пісня «Близько» (2008), яка є характерним прикладом її любовної лірики.

Новий, вже значно складніший, підхід до трактування пісні як лірико-драматичної симфонізованої поеми-гімну можна помітити у пісні «Музика

звучить» (1997). З одного боку, явними тут є ознаки авторської пісні, з її властивістю імпровізаційного виконання для себе, з іншого боку, вкінці заспіву здійснюється потужний мелодичний підйом, вихід на вершину, з якої починається власне приспів. Музична мова пісні «Музика звучить» – складніша, ніж у ряді попередніх, з відхиленнями в інші тональності, з більш розвиненою партією хору. Сповнений ентузіазму, життєствердний її образ зумовлений вагомою роллю ударних, регулярним ритмічним бітом, терцієвим двоголоссям хору, яскравими мелодичними імпровізаціями саксофона, барабана. Прийоми мелодичного розвитку, застосовані в цій пісні, можна порівняти зі знаменитим па-де-де феї Драже і принца Оршада з «Лускунчика» П. Чайковського, де мелодія є також елементарною, гамоподібною, проте, водночас, справляє дуже потужний ефект: у цій пісні власне рухається по гамі зверху вниз, в межах верхнього тетракорду, потім – різко падає і знову дуже швидко піднімається вверх до наступної фрази, потім знову, так само падаючи вниз.

Окрему сторінку творчості Лесі Горової відведено колисковим. Не випадково ціла збірка її пісень носить назву «Колискові і не тільки». Серед них – «Коліскова зими» (2001), з ніжною мелодією флейти, дзвіночків, клавішних і органа у високому регістрі, «Люлі-люлі, мій синочку» (2003), «Не може заснути малюк» (2004) і знаменита «Коліскова» – «Сонце зайшло давно» (1990), з гітарними переборами, підголоском флейти та ехоподібним, медитативного складу бек-вокалом. Ця колискова містить характерні для гармонічного письма Лесі Горової в цілому натурально-гармонічні звороти з VII низьким тризвуком і елементами модальної гармонії.

Творчість Лесі останнього десятиліття представлена піснями «Треба зимувати» (2012), «Серце сміється» (2016), «Українська мова» (2013), цілим рядом колядок насправді далеких від традиційного трактування цього жанру, написаних в стилі популярної пісні. Серед них – «Приходімо до вертепу, щоб колядувати» (2015), «Люлі-лялі» (2015), що є далеким варіантом «Спи, Ісусе, спи», «Колядка звучить» (2017). Про подальше утвердження у творчості Лесі Горової лірико-драматичної симфонізованої пісні-поєми свідчать такі її твори останніх років як «Завтра» (2019), «Україна понад усе» (2019), «Пісня життя» (2019), «Крила» (2018), «Небо» (2017), присвячена захисникам України, «Друзі» (2020), «Любов» (2020).

Проведений аналіз пісенної творчості Лесі Горової дає підставити визначити окремі віхи стильової генези цієї творчості. Найближчою ланкою в цьому ряду постають інтонації пісень Т. Петриненка, до якого Леся завжди ставилася з великим пієтетом. У танцювальних піснях нею використовуються елементи стилю диско («Зима», 2000), рок-н-ролу і репу («Всі ми потрібні», 2004). Безперечно, достатньо виразно у творчості мисткині проступає

продовження лінії пісень В. Івасюка, В. Зінькевича, Н. Яремчука, творчих принципів ВІА «Смерічка», що поєднуються в її творчості з окремими інтонаційними елементами «Бітлзу», що, наприклад, можна спостерігати у характері звукоутворення, зокрема, у використанні окремих відтінків фальцетного, мікстового тембру, співі немов різними тембрами у верхньому і нижньому регістрах, ролі ударних, електрогітари, способах інструментування, використанні рок-н-рольних ритмоінтонацій. Також в цьому ряду спадкоємних зв'язків і ознак треба згадати за Елтона Джона, елементи стилів поп-рок, глем-рок, бардівської ліричної пісні, в тому її вияві, який можна бачити, наприклад, у творчості В. Морозова, М. Бурмаки, окремі зразки бард-попу, як у творчості гуртів «Чорні черешні» або «Пікардійська терція».

Однак, безумовно, ядром яскравого, легко впізнаваного стилю Лесі Горової, попри все сказане, виступають передусім невимушеність і природність створюваних нею мелодико-ритмічних зворотів, зручних для інтонування та легких для запам'ятовування. Використовуючи поширені звороти жанру популярної пісні, вона одночасно створює характерні, притаманні суто її творчості, звороти та інтонації. Велику роль відіграє глибокий, вдумливий, якісний словесний текст.

Таким чином, весь зазначений комплекс використовуваних композиторкою засобів і прийомів вказує на те, що пісенна творчість Лесі Горової вдало поєднує в собі риси авторської і популярної естрадної пісні, риси суто української традиції у синтезі зі світовим пісенним досвідом. Однак все знайдене нею маркується ще однією специфічною рисою творчості – нею є виражена автобіографічність, щоденниковість, неприкрашеність, певна документальність, яка виступає способом фіксації живої, непридуманної реальності, з її голосом автора, точністю викладу подій психологічного і соціального життя сучасного українця. Саме ця риса, уособлена як поетичними, так і суто музичними особливостями пісенної творчості мисткині, а також специфікою її виконавської манери, дає підстави порівнювати пісенну творчість Лесі Горової з сучасним літературним жанром нон-фікшн, розглядаючи її як своєрідну музичну версію цього явища.

Список використаних джерел

1. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі : автореф. дис... д-ра мистецтвознав. : 17.00.03. Київ, 2020. 33 с.
2. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.01. Київ, 2007. 18 с.

Коменда О.І.,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
olgakomenda@gmail.com
Чистякова А.Р.,
магістрантка спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
achistyakova07@gmail.com

«УКРАЇНА» ТАРАСА ПЕТРИНЕНКА

Ім'я Тараса Петриненка назавжди пов'язане з піснею «Україна», що стала неофіційним гімном нашої держави. Він є автором її слів, музики і співаком-виконавцем. Можна сказати, що ця пісня, написана у кінці 1980-х років, є однією з емблем творчості Тараса Петриненка у всіх її проявах.

Яким чином відбувається коригування поетичних смислів пісні у її музичній інтерпретації. Звернемося, насамперед, до аналізу мелодичного чинника. Проаналізуємо інтонаційний зміст заспіву. В його основі лежить варіантний розвиток початкового мотиву, що спирається на оспівування звуків мажорного тонічного секстакорда. Тут стрижневими постають дві інтонації – висхідна велика секста на початку (V – III ступені ладу), що пов'язує інтонаційний зміст цієї пісні з так званою романсовою генезою, а відповідно – і романтичним колоритом (про романтичність героя власне непрямо йдеться і в тексті пісні). З іншого боку, не менш важливе значення має й заключна в кожному мотиві низхідна інтонація чистої кварта, що символізує активний початок, а відповідно стійкість героя у намірах і вчинках, незламність в досягненні задуманого. Слід звернути увагу, що таке завершення квартою резонує з так званими плагальними співвідношеннями устоїв, характерними для старовинних церковних ладів, а відтак – це натяк на глибоку історичну спадкоємність України, її величезний не тільки історичний, але і культурний шлях. Варіантний розвиток зазначеного мотиву (строфа має будову а-а1-а2-в) апелює до багатовікової практики народної пісні, а вужче – в ній виявляються структурні ознаки строфоїда (тиради), що на структурному рівні веде не просто до народної пісні, а до її імпровізаційних різновидів – ладкання, думи, голосіння.

Ще цікавіше вказані інтонації реалізуються у приспіві, де велика секста перетворюється в малу терцію, а чиста кварта з'являється не прямим рухом, а через посередництво власне малої терції. Тим не менше, це ті ж самі